

ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನ
ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಲು
ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿ
ಪರಿಸರ ಭವನ, #49, ಜರ್ಜರ್ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-560001

1

ರಾಜ್ಯಾದ್ಯಂತ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಹಬ್ಬದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಜೇಡಿ ಮುಳ್ಳಿನ ಅಥವಾ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಅಥವಾ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬ ಅದ ಬಳಿಕ ಈ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದ ಕೆರೆ, ಬಾವಿ ಮತ್ತು ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಜಲ ಮಾಲಿನ್ಯ ತಗಲುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿಯು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಗಣೇಶ ಹಬ್ಬದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಮೂಲದೊಳಗಿನ ಹಬ್ಬದ ಮುಂಚೆ ಹಬ್ಬದ ದಿನದಂದು ಮತ್ತು ಹಬ್ಬದ ನಂತರ ವಿಶ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿಯು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ನೀರಿನ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ conductivity, BOD ಮತ್ತು ತೇವನೀರಿನ ಸಾಂದ್ರತೆಯಿಂದ ನೀರಿನ ಗುಣಮಟ್ಟವು ಕೇವಲ ಸುತ್ತುವರೆದ/ಕೆಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ನೀರಿಗೆ ಜೇಡಿಮಣ್ಣು ಸೇರಿದೊಡನೆ, ಮೂರ್ತಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿಷಕಾರಿತ್ವ-ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಮಾಲಿನ್ಯ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ

ಮಂಡಳಿಯು ತನ್ನ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಇತರ ರಾಜ್ಯ ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿಯವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಳಿಯು ತನ್ನ 161ನೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಿದೆ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳು:

1. ಒಂದನೇ ವರ್ಗದ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಗುಣಮಟ್ಟದ (ಜನಸಂಖ್ಯೆ 1 ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿರುವ) ವಿಶ್ವೇಷಣೆಯನ್ನು 3 ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ರಾಸಾಯನಿಕ ಮಾನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶ್ವೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಮುಂಚೆ, ವಿಸರ್ಜಿಸುವಾಗ, ವಿಸರ್ಜನೆ ಅದ ಬಳಿಕ ನೀರಿನ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ pH, Dissolved Oxygen, Bio-chemical oxygen demand, chemical Oxygen demand, conductivity, turbidity, total dissolved solids, total solids and metals (cadmium chromium, Iron,

Nickel, lead, zinc and copper) ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

2. ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಜಿಸುವಾಗ ಮೂಲಿಸುವ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅಪಾರ ಒತ್ತಡವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಕೆರೆ ಲಭ್ಯವಿದ್ದಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಜಾಗವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನೀಡಲು ಇಂತಹ ಗುರುತಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಬಾರ್ಷ್ವಾ ಹಲ್ವದ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಂಚೆ ಮತ್ತು ಹಲ್ವದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

3. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಜೇಡಿ ಮತ್ತು ಮರದ ತಯಾರಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಹಾಗೂ ಸುಟ್ಟ ಜೇಡಿ ಮತ್ತು ಮರದ ತಯಾರಿಸುವ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬಹುದು. ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಿರುವ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಡೆಗಡಿಸಬೇಕು. ಬಣ್ಣ ಬಳಿದ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗುವ ಖಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷಯುಕ್ತವಲ್ಲದ ಸೈಸರ್ಗಿಕ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ವಿಷಯುಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗದಿರುವಂತಹ ರಾಸಾಯನಿಕ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು. ಲೇಪದ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅಪಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಪದ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಲು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು.

4. ಪೊಲೀಸರು, ಸರ್ಕಾರದೇತರ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಇಲಾಖೆ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಿ ಪ್ರಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಬೇಕು/ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು.

5. ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವಾಗ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಕೂಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಈ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸ ಬಾರದವೇಕೆ ಈ ವಿಸರ್ಜನೆ ಕಾರ್ಯ ಮೂರ್ತಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಈ ತಿಳಿಯಾದ ಕೆರೆ ನೀರು ಮತ್ತು ಹೊಂದಿದ ನೀರನ್ನು ಸಡಿ/ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ಗುಣವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಮೂರ್ತಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹೊಂದಿದ ನೀರನ್ನು ಸಂಯೋಜನೆ ನೀಡಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಬೇಕು.

6. ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕೂಚಾ ಮೂಲಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು (ಪೇಪರ್ ಮತ್ತು ಪ್ಯಾಪಿರಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದಂತಹ) ಕಡೆಗಡಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಜೈವಿಕವಿಘಟನೀಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮುಂದು ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಗೋಚರ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಜೈವಿಕವಿಘಟನೀಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜನೆ ನೀಡಲು ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

7. ಮೂರ್ತಿಗಳ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ 24 ಗಂಟೆಗಳ ಒಳಗೆ (ಕೆರೆ, ಬಾವಿ, ಹೊಂದಣಿ ಸದಿಗಳ ಹತ್ತಿರ) ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು.

8. ಮೂರ್ತಿ ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಘನತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸುಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬಾರದು.

9. ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು/ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು.

10. ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಲಾಖೆ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಆಗುವ ದುಸ್ವರಣವಾದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಕುಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಬೇಕು ಮತ್ತು "ಕೆರೆ ನೇವೆ" ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಇದರಿಂದಾಗುವ ಪ್ರತಿಕೂಲಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಗೊಳಿಸಬೇಕು.

11. ಹಲ್ವದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಚಾರಿ ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಕೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲುಗಡೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಈ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಿಧ ಮಾರ್ಕುಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ನೀರು: ತೀವ್ರ ಒಂದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಇದನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಹಭಾಗಿರಿಯಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿ

Guidelines on Immersion of Idols in Water Bodies

Ganesh Chaturathi festival is celebrated every year throughout the State. During the festival, Ganesh idols made of clay/plaster of paris of various sizes and painted in different colors are worshiped in the house and after the festival the idols are immersed in water bodies. This has caused water pollution problems.

Every year Karnataka State Pollution Control Board organises awareness programmes before the festival and carries out monitoring of water bodies before the festival, during the festival days and after the festival.

A study has been conducted by Central Pollution Control Board which has revealed that the water quality gets deteriorated in respect of conductivity, Bio chemical Oxygen Demand (BOD) and concentration of heavy metals. In addition to siltng, toxic chemicals used in making idols tend to leach out and pose serious problems of water pollution. In this regard, the Central Pollution Control Board based on the study conducted by them and the initiatives taken by the other SPCCBs for control of water pollution has forwarded "Indicative Guidelines on Immersion of Idols in Water Bodies". In view of the above, the Karnataka State Pollution Control Board

discussed the issue in detail at its 161st Board Meeting and has approved the following guidelines.

Guidelines:

i. Water quality assessment is preferable in Class-I cities (having population more than one lac). Water quality monitoring should be conducted at three stages pre-immersion, during immersion and post immersion for physico-chemical parameters such as pH, Dissolved Oxygen, Bio-Chemical Oxygen demand, Chemical Oxygen Demand, conductivity, turbidity, total dissolved solids, total solids and metals (cadmium, chromium, iron, nickel, lead, zinc and copper).

ii. Local bodies, Lake Development Authority shall identify adequate number of designated immersion centres to avoid overcrowding and also to reduce pollution load on water bodies. Such places should be notified and adequate publicity arranged every year.

Karnataka State Pollution Control Board
Parasara Bhavan, No. 49, Church Street
Bangalore 560 001

preferably a month before such festivals and on festival days.

i. Use of traditional clay for idol making rather than baked clay should be encouraged. Use of painted idols should be discouraged. In case painted idols are used, water soluble and non-toxic natural dyes may be used. Use of toxic and non-degradable chemical dyes should be strictly prohibited. Natural colors used in food products and permitted in pharmaceuticals may be preferred.

ii. A co-ordination committee comprising of Police, Non-Government Organisations and representatives of religious groups may be constituted for guiding the public in carrying out immersion with minimal adverse impacts on water bodies.

In case of immersion of idols in rivers and lakes, arrangements may be made for construction of temporary confined ponds/bunds for the purpose of immersion of idols, including disposal of material used for worship. After the completion of immersion, supernatant lake water/pond water may be disposed in river/pond/lake after checking for colour and turbidity. If necessary,

treatment should also be provided prior to disposal.

vi. Prior to immersion, worship material like, flowers, vastras (clothes), decorating material (made of paper and plastics), etc. should be removed. Such materials may be separately collected either for recycling/composting, if biodegradable or for disposal, if non biodegradable.

vii. Within 24 hours of the immersion of idols, the left over material (near rivers, lakes, beaches, etc) should be collected by the local bodies and disposed off scientifically.

viii. At the immersion sites, burning of solid wastes should not be allowed by the local bodies.

ix. People should be encouraged to go for smaller size idols.

x. People should be educated through the media about the ill-effects of such activities on holy water bodies & encouraged to go for "kar-sewa" in order to minimize the adverse effects.

xi. Local bodies should arrange for mobile immersion tanks at strategic locations on festival days and wide publicity should be given about their location in various media.

Water: A vital resource for life – protect it and conserve it

"Only one earth; care and share"